

NOTER

KAPITTEL I

- ¹ Norsk Gallup Institutt A/S har vennligst overlatt oss dette spørsmål som var del av en større meningsmåling høsten 1946.

KAPITTEL II

- ¹ Se kapittel IV.
² Sundt, Eilert, *Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1857, kap. 6.
³ Folkemengdens bevegelse 1963, N.O.S., XII — 171, tabell 15 og 16, p. 17.
⁴ Fjogstad, Leif, «Innstillingen fra Krigsbarnutvalget om retningslinjer for behandlingen av krigsbarna i Norge», *Sosialt Arbeid*, 1945, pp. 112—124.
⁵ Lunde, Anders Steen: *Norway: A Population Study*. University Microfilms Inc., Ann Arbor 1955, pp. 168—169.
⁶ Skajaa, Kr. «Antallet av aborter og svangerskapsavbrytelser i Norge», i Innstilling fra Straffelovrådet om *Adgangen til å avbryte svangerskap*. Avgitt i juni 1956, pp. 70—90.
⁷ Sundt, *op.cit.*, kap. 8.
⁸ Oversikt basert på publikasjonene *Folkemengdens bevegelse*.
⁹ Folketelling 1960, N.O.S., XII — 117, tabell III, pp. 96—97.
¹⁰ Disse oppgaver har vi fått ved en direkte henvendelse til Oslo Kommunes statistiske kontor.
¹¹ *Beretning fra Oslo helseråd for året 1961*, Oslo 1963.
¹² Befolkningens Bevægelse 1962, Statistisk Departement, København, Tabell 2, p. 9.

KAPITTEL III

- ¹ Jeg er bidragsfogd Arne Brettum takknemlig for hans velvillige innstilling til denne undersøkelse og for hans tillatelse til bruk av arkivene hos Bidragsfogden. Likeledes vil jeg få takke personalet ved hans kontor for hjelp og assistanse når det trengtes.

Cand. real. Tordis Oyen ytet en fin innsats ved kodingen av materialet.

² Se Kapittel XI.

³ Yrkeskoden er utarbeidet av Natalie Rogoff Ramsøy på basis av Statistisk Sentralbyrås Yrkeskode fra Folketellingen 1960.

⁴ Se f. eks. Svalastoga, Kaare: *Prestige, Class and Mobility*, Copenhagen 1959.

⁵ Ramsøy, Natalie Rogoff, *Assortative Mating and the Structure of Cities*, stensilert, Oslo 1965.

⁶ Sundt, Eilert: *Om Giftermål i Norge*, Christiania 1855.

⁷ Lov om born utanom ekteskap, 21. desember 1956, § 9 jfr. §§ 35 og 36.

⁸ Lov om born utanom ekteskap, av 21. desember 1956, § 21.

⁹ Publikasjonen er *Folkemængdens bevegelse*.

¹⁰ Oyen, Ørjar, «Krake søker make: En undersøkelse av homogami med hensyn til yrkesprestisje», *Tidsskrift for Samfunnsforskning*, 1964, nr. 3, pp. 179—188.

¹¹ Sundt, Eilert: *Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1857, p. 121.

¹² Rygg, Nicolai: *Om Børn, fødte udenfor Ægteskab*, Det Statistiske Centralbureau, Kristiania 1907, pp. 28—29.

¹³ *Op.cit.*, Ramsøy.

¹⁴ Oyen, Else: «Ekteskap som problemløsning blant ugifte mødre», *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 4, 1966.

KAPITTEL IV

¹ Innstilling om Lov om mors- og enkestønad, fremlagt 28. des. 1962. Innstilling III fra Komitéen til utredning av spørsmålet om familiepensjonering. Sosialdepartementet, p. 25.

² En særskilt takk skal rettes til mag. art. Dagfinn Ås ved Institutt for Samfunnsforskning som planla hele det maskinelle opplegg for bearbeidingen av disse data.

³ Fra Statistisk Sentralbyrå ble det utlånt et kortsett inneholdende alle ikke-før-gifte kvinner som hadde ett eller flere mennesker de var forsørgere for. Kortsettet var en del av upublisert Tabell 84, Familiekjernestatistikken, Folketellingen 1960. Gruppen skulle vise seg å være svært heterogen, og følgende sorteringer ble foretatt: 1) Alle hovedforsørgere under 15 år og over 69 år ble sortert fra, 2) Alle forsørgede over 30 år ble sortert fra, 3) Alle de tilfeller hvor den forsørgede var mindre enn 15 år yngre enn forsørgeren, ble sortert fra. På en slik måte unngikk vi de tilfeller hvor for eksempel ugifte døtre forsørger sine foreldre, og eldre søstre forsørger sine ugifte søsken. Tilbake hadde vi da alle ikke-før-gifte kvinner i alderen 15—69 år som forsørget én eller flere

personer under 30 år. Alle disse trenger ikke nødvendigvis være ugifte mødre, så vårt estimat på 5150 ugifte mødre med hjemmeboende barn er det maksimale estimat. I dette tall er det da ikke inkludert de ugifte mødre som ikke har felles bopel med sine barn selv om de formelt stadig er barnets mødre. Dersom man utvider definisjonen av ugifte mødre til også å omfatte denne kategori, vil antallet av ugifte mødre ligge noe høyere. Akkurat hvor mye høyere er ikke godt å si.

⁴ Se Kapittel III, Interpolasjonen er basert på data bare fra Oslo.

⁵ Kurven gir uttrykk for giftermålsraten over 15 år for en kohort ikke-før-gifte mødre med ett eller flere barn. Beregningene er basert på den forutsetning 1) at 80 prosent av alle de ugifte mødre i perioden 1945—60 ikke tidligere har vært gift (se note 4, samme kapittel) og 2) at antallet av barn født utenfor ekteskap fordeler seg jevnt over året. Den første forutsetning har vi ikke mulighet for å kontrollere, og om den annen forutsetning vet vi, ifølge den offisielle statistikk, at det ikke forholder seg slik. Dette er et forsøk på å vise hvor mange av de kvinner som fødte et barn utenfor ekteskap i 1945—60 vi finner igjen som ugifte mødre ved folketellingen 1960. Giftermålsraten er da beregnet som en relasjon mellom antallet av fødsler utenfor ekteskap hvert av disse årene og antallet av ugifte mødre som ved folketellingstidspunktet fins igjen med barn født i de relevante årene. Det er korrigert for folketellingstidspunkt (1. nov.) og prosent av før-gifte mødre som føder utenfor ekteskap.

⁶ Se for øvrig: «De gifte kvinners yrkesaktivitet sett i sammenheng med familiestruktur og utdanning», Likelønnsrådet, Oslo 1965.

KAPITTEL V

¹ Jeg er overlege Ek ved avdelingen for mor og barn, Oslo helseråd, meget takknemlig for det store arbeid han påtok seg. Uten hans hjelp hadde det ikke vært mulig å gjennomføre denne del av undersøkelsen.

I overensstemmelse med Helsrerådets bestemmelser om taushetsplikt, ble alle opplysninger oversendt oss uten identifikasjoner av noen art.

² Mag. art. Dagfinn Ås ved Institutt for Samfunnsforskning påtok seg hele arbeidet med opplegg og bearbeiding av disse data. Jeg er ham stor takk skyldig.

³ Adopsjonsstatistikk 1963, N.O.S., — A 109, p. 5.

⁴ *Op.cit.* Tabell 4, p. 6.

⁵ Se Kapittel III.

⁶ Rygg, Nicolai: *Om Børn, fødte udenfor Ægteskab*, Kristiania 1907, p. 9 og pp. 10—11.

⁷ Sundt, Eilert: *Fortsatte Bidrag angående Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1864.

- ⁵ Hyrenius, Hannes och Uno Zackrisson: *Undersökningar rörande barn i ofullständiga familjer. 1. Utom äktenskap födda barn i Göteborg, 1928—1954*. Göteborg 1955.

KAPITTEL VI

- ¹ Med et «representativt utvalg» eller et tilfeldig utvalg av ugifte mødre menes et utvalg som er trukket på en slik måte at *alle* ugifte mødre innenfor et visst område har hatt samme sannsynlighet for å komme med i utvalget.

- ² I Statistisk Sentralbyrå forelå det ikke grunnlag for et utvalg. Selv om det var blitt gitt tillatelse til å bruke folketellings-skjemaene fra 1960 som utgangspunkt, hadde det vært lite hensiktsmessig for våre formål. For det første blir de opplysninger vi ville ha vært interessert i, ikke registrert imellom folketellings-årene, og for det andre ville et slikt materiale ikke ha inkludert de kvinner som var blitt ugifte mødre siden 1960.

De registre som fantes i Oslo Ligningsvesen så ut til å være det beste utgangspunkt for utvalget. Det var mulig at man i dette utvalg ville miste de ugifte mødre som hverken hadde selvstendig inntekt eller mottok noen form for trygd som måtte oppgis til skattevesenet. Dette ville dog være heller få, siden alle de vanlige trygder, bortsett fra barnetrygden, skal oppgis. Dessuten ville vi ikke få tak i de aller nyeste ugifte mødre, som hadde fått barn etter at siste selvangivelse var fylt ut, men disse kunne man eventuelt få opplysninger om på annen måte. Det ble imidlertid *ikke* gitt tillatelse til å bruke disse registre til utvalg. En henvendelse om slik tillatelse blir i Oslo behandlet av Ligningsvesenet og Folkeregisteret i fellesskap; i dette tilfelle ble det også gjort en henvendelse til Statistisk Sentralbyrå, som svarte at byrået ifølge Kapittel 7 i forskriftene til folkeregisterloven ikke kunne tillate dette arbeid utført. Byrået gikk enda et skritt videre og uttalte at «enkelte av de ugifte mødre vil føle seg ille berørt over å bli oppsøkt av en intervjuer».

Det forelå stadig flere muligheter, men de innebar større metodiske og etiske ulemper. Vi hadde fra før adgang til det komplette sett av fødselsmeldinger som lå hos bidragsfogden i Oslo, og rent umiddelbart ville det være fristende å bruke disse som utgangspunkt. Men fødselsmeldingene gir selvfølgelig ikke opplysninger om hvilke kvinner som like etter fødselen adopterer bort barnet sitt, og vi ønsket ikke på noen måte plutselig å stå overfor en slik kvinne i forventning om at hun var ugift mor og så kanskje komme til å avsløre henne overfor hennes omgivelser. Det ble derfor gjort en henvendelse til adopsjonskontoret ved Oslo helseråd om de ville være behjelpelig med å sortere fra de kvinner som hadde adoptert bort barnet sitt, så vi uten risiko kunne henvende oss

til de øvrige. Også her var svaret negativt, og uten denne sikkerhetsventil ville vi ikke benytte fødselsmeldingene som grunnlag for utvalget.

- ³ Ifølge Lov om barnetrygd av 24. okt. 1946, § 2, får alle enslige mødre barnetrygd også for det første barn. Igjennom registret for barnetrygdmottakere ville det derfor være mulig å finne fram til storparten av de ugifte mødre med et barn i alderen 0—16 år i Oslo kommune. En første henvendelse til Oslo trygdekasse ble besvart negativt, men en fornyet henvendelse, denne gang til Rikstrygdeverket, ble besvart positivt. Vi skulle under visse betingelser få lov til å benytte barnetrygdens registre som utgangspunkt. Den ene betingelsen var at Oslo trygdekasse selv måtte ta den første kontakten med barnetrygdmottakerne og spørre om hver enkelts tillatelse til å delta i undersøkelsen. Den andre betingelsen var at det skulle rettes en henvendelse til *samtligte enslige* mødre for at ikke ugifte mødre skulle skilles ut som en egen og rar gruppe. En tredje betingelse var at forskerne ikke selv fikk adgang til registrene. Disse krav måtte vi selvfølgelig bøye oss for, og selv om undersøkelsen derved ble vanskeliggjort, var vi Oslo trygdekasse meget takknemlig for all den hjelp som ble ytet oss. En særskilt takk skal rettes til kontorsjef E. Øye ved Oslo trygdekasse og sekretær N. Tvedt ved Rikstrygdeverket som gjorde seg stor umake med å forstå våre synspunkter og være oss behjelpelig med den praktiske del av opplegget.
- ⁴ Innstilling om Lov om mors- og enkestønad, fremlagt 28. des. 1962. Innstilling III fra Komitéen til utredning av spørsmålet om familiepensjonering. Sosialdepartementet, p. 25.
- ⁵ Det var ikke mulig i barnetrygdens registre å skille ut ugifte mødre med mer enn ett barn.
- ⁶ Dette utvalg skulle vise seg å være svært heterogent (Tabell 3). Barnetrygdens interesse er konsentrert om barnet, den tid det har rett til barnetrygd og den forsørger som trygden skal sendes til. Forsørgeren kan både være en institusjon, en enslig far, beste-foreldre, en før-gift mor, en ugift mor, fosterforeldre og foreldre som venter på adopsjon. Men i arkivene er det intet opplyst om disse forhold, og bare ved hjelp av adressene til noen av institusjonene og ved hjelp av mannlige fornavn var det mulig å skille ut noen av dem som absolutt ikke kunne være ugifte mødre. Alle de andre måtte tilskrives og brevene måtte utformes på en slik måte at ingen kunne støtes og alle kunne skjønne hvorvidt det var dem undersøkelsen tok sikte på.
- Det var Trygdekassens personale som håndterte navnelistene og utsendelsen av brevene, og vi fikk ikke vite noe om hvem som var med i utvalget før vedkommende skrev tilbake til oss at hun var interessert i å delta i undersøkelsen. Først da tok vi kontakt med henne, og intervjuet ble foretatt.

Oversikt over utvalgets størrelse og sammensetning, belyst ved oppgaver fra Oslo trygdekasse og Oslo Folkeregister og sammenlignet med gruppen av intervjuede.

Tabell 3.

Barn født i år	Samtlige barnetrygd-mottakere med ett barn, ifølge Oslo trygdekasse	Faller utenfor utvalg ved første sortering ifølge Oslo trygdekasse	Ugifte mødre som ifølge Oslo Folke-register hører til utvalg	Enslige mødre unntatt ugifte m. som ifølge Oslo Folke-register hører til utvalg	Ugifte mødre intervjuet
1955	122	21	2	52	—
1959	109	15	18	31	9
1962	112	15	62	11	38
1963	101	17	52	8	30
Total	444	68	134	102	77

- ⁷ En hjertelig takk til Oslo Folkeregister som utførte et solid arbeid med å finne fram til de barnetrygdmottakere vi ikke fikk intervjuet slik at vi fikk de to nevnte kontrollvariabler. Også her ble anonymiteten overholdt og vi fikk alle opplysninger i statistisk form, uten navn eller annen identifikasjon.
- ⁸ *Den enslige moder*. Betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund nedsat kommission. København 1953.
- ⁹ *Ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden år 1955*. Sveriges officiella statistik. Stockholm 1957.
- ¹⁰ Stud. mag. art. Marit Bakke, stud. mag. art. Christine Aspeland Strømnes, stud. mag. art. Gunhild Hagestad, stud. mag. art. Anne Rasmussen, stud. mag. art. Yngvild Risdal Otnes og stud. psychol. Rita Østensen gjorde en meget fin innsats som intervjuere.

KAPITTEL VII

- ¹ Dette er et fremtredende argument i diskusjonen mot å yte økonomisk og annen støtte til ugifte mødre.
- ² Vincent, Clark E., *Unmarried Mothers*, The Free Press of Glencoe, Inc., New York, 1961.
- ³ Goode, William, J., «Illegitimacy in the Caribbean Social Structure», *American Sociological Review*, 1961, Vol. XXV, pp. 21—30.

KAPITTEL VIII

- ¹ Se Kapittel III.
- ² Indeksen for graden av akseptbarhet i det seksuelle forhold er fremkommet ved å kombinere følgende tre variabler: 1) varigheten av det seksuelle forhold, 2) fremtidigheten av forholdet, og 3) visibiliteten av forholdet. Hver enkelt variabel er blitt tredelt og tildelt vektene 1, 2 og 3 slik at vekten 3 markerer den tredjedel av kvinnene som for hver variabel har hatt det mest akseptable forhold til barnets far. Poengsummen varierer da fra 3 til 9, dvs. fra en lav grad av akseptbarhet til en høy grad av akseptbarhet i det seksuelle forhold. Målet er selvfølgelig grovt og forutsetter blant annet endimensjonalitet, samme tyngde for variablene, og samme avstand mellom vektrallene. Dette er forutsetninger som det ikke har vært gjort forsøk på å etablere.
- ³ Manniche, Erik et Kaare Svalastoga: *La Famille en Scandinavie*, Institut de Sociologie, Copenhague, pp. 27—30.
- ⁴ Lov om born utanom ekteskap av 21. desember 1956, § 1.
- ⁵ Lov om innkreving av underholdningsbidrag m.v. av 9. desember 1955, § 17.
- ⁶ *Op.cit.*, Lov om born utanom ekteskap, § 25.
- ⁷ *Ibid.* § 4.
- ⁸ Vincent, Clark, E., «Unmarried Fathers and the Mores: «Sexual Exploiter» as an Ex Post Facto Label», *American Sociological Review*, 1960, Vol. XIV, p. 45.
- ⁹ Holter, Harriet, «Kjønnsroller og sosial struktur», i *Kvinnens liv og arbeid*, Stockholm, 1962, pp. 71—110.
- ¹⁰ Øyen, Else: «Ekteskap som problemløsning blant ugifte mødre», *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 4, 1966.

KAPITTEL IX

- ¹ Se Kapittel XI.
- ² Grønseth, Erik: *Sjøfolks familieforhold og mannsadskilte mødre*. Stensilert. Oslo 1961, p. 70.
- ³ *Hvem som tar vare på barnet om dagen.*

	Relative tall
Moren selv	44
Daghjem	26
Barnets mormor	17
Hushjelp	3
Andre	10
	100 prosent
	N = 77

KAPITTEL X

- ¹ Se f. eks. Svalastoga, Kaare: *Prestige, Class and Mobility*, København 1960.
- ² Se Kapittel III.
- ³ Det dreier seg her om den kommunale morstrygd som ble vedtatt av Oslo bystyre 20. juni 1962 og godkjent av Kommunal- og Arbeidsdepartementet 1. august s.å. Hvor intet annet er nevnt, er det hele tiden denne morstrygd som i det følgende blir omtalt. Den statlige morstrygd kom først til anvendelse 1. januar 1965, dvs. etter at vår undersøkelse var avsluttet, men dens selektive virkning vil sikkert være av samme art som den kommunale morstrygd.
- ⁴ I avdelingen for morstrygden på Trygdekontoret i Oslo kommune foreligger det ifølge fullmektig Midttun ingen statistiske eller summariske opplysninger om hvilke kategorier av ugifte mødre det er som mottar morstrygd.
- ⁵ Se Kapittel IV.
- ⁶ Lindbekk, Tore: «Utdannelsen i Norge», *Det norske Samfunn*, Oslo 1966, Tabell 5, Kap. 5, p. 31.
- ⁷ Denne liste over kunnskapsområder ble utarbeidet av cand. psychol. Bjørg Grønseth til bruk ved en husmorundersøkelse.
- ⁸ Grønseth, Bjørg: *En undersøkelse av busmødres sosiale situasjon og deres behov for opplysning og veiledning*. Tabellhefte, Oslo 1965, p. 104.
- ⁹ Jeg er Oslo Ligningsvesen meget takknemlig over at man der tok seg tid til å lage de mange tabeller som var nødvendig for en slik oversikt. Vi retter dessuten en særskilt takk til Oslo kommune som finansierte denne delen av undersøkelsen.
- ¹⁰ Sekretær Gercken ved Oslo Ligningsvesen har vært behjelpelig med denne korreksjon.
- ¹¹ Kost for mor og barn ble satt til kr. 250.— og losji ble satt til kr. 100.— pr. måned.

12 *De ugifte mødres boligforhold.*

T a b e l l 4.	Relative tall
Bor hos foreldre	47
Leier værelse	13
Leier leilighet	12
Eier egen leilighet (eget hus)	12
Bor hos annen familie eller venner	8
Bor hos arbeidsgiveren	6
Annnet	2

100 prosent

N = 77

- ¹³ *Antall rom til rådighet for mor og barn.*

Tabell 5.	Relative tall
Mindre enn ett rom	30
Ett rom	52
Ett og et halvt rom	2
To rom	8
Uoppgitt, uten fast bopel	8
	100 prosent
	N = 77

- ¹⁴ *Statistisk Årbok for Oslo by 1962, Tabell 77 A, p. 67.*

- ¹⁵ *Den ugifte mors husleie pr. måned (uten varme).*

Tabell 6.	Relative tall
Ingen husleie	27
1—100 kroner	26
101—200 kroner	26
201—350 kroner	5
Losji en del av lønnen	11
Ikke oppgitt	5
	100 prosent
	N = 77

- ¹⁶ *Den enslige moder.* Betænkning afgivet af en af Danske Kvinders Nationalråd og Dansk Kvindesamfund nedsat kommission. København 1953.
- ¹⁷ *Ensamstående mödrars sociala och ekonomiska förhållanden år 1955.* Sveriges officiella statistik. Stockholm 1957.

KAPITTEL XI

- ¹ Svalastoga, Kaare, «The Family in Scandinavia», *Marriage and Family Living*, XVI, 1954, p. 377.
- ² Karlsson, Georg: «Familjen», i E. Dahlström (red.): *Svensk samhällsstruktur i sociologisk belysning*. Stockholm 1959, p. 271.
- ³ Kinsey, A. C., W. B. Pomeroy and C. E. Martin: *Sexual Behavior in the Human Male*, London 1948, pp. 327—93.
- ⁴ Manniche, Erik: «Om brug af svangerskabsforebyggende midler i en stor dansk provinsby», Særtryk af Bibliotek for Læger, København 1963, p. 115.

- ⁵ Se for eksempel Sydney H. Croog: «Aspects of the Cultural Background of Premarital Pregnancy in Denmark». *Social Forces*, XXX, 1951, pp. 215—19.
- ⁶ The 8th International Seminar on Family Research, Oslo 1963, hadde som emne: *The Decision to Marry*. Rapportene fra dette seminar er samlet i *Acta Sociologica*. Vol. 8, Fasc. 1—2, København 1964.
- ⁷ Tjensvoll, Hanne-Marie: «Dispensasjonsekteskap». Rapport utarbeidet for Departementet for familie- og forbrukersaker. Oslo 1961, pp. 9—10.
- ⁸ Manniche, Erik et Kaare Svalastoga: «La Famille en Scandinavie», stensil, København 1965, Tabell 12, p. 32.
- ⁹ Trost, Jan: «Äktenskapets Upplösning» i G. Karlsson och J. Trost (red.): *Familjen i Samhället*, Stockholm 1965.
- ¹⁰ Nieminen, Armas, «Premarital Pregnancy in Finland», stensilert artikkel, Tampere 1963.
- ¹¹ Sundt, Eilert: *Fortsatte Bidrag angaaende Sedeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1864.
- ¹² Hansen, Georg: «Kvinde og mand», i A. Steensberg (red.): *Dagligliv i Danmark i det 19. og 20. århundrede*, vol. 1, København 1963, p. 16, i Erik Manniche et Kaare Svalastoga: «La Famille en Scandinavie», stensil, København 1965, p. 29.
- ¹³ Sundt, Eilert: *Om Giftermaal i Norge*, Christiania 1855, pp. 206—207.
- ¹⁴ Rygg, Nicolai: *Om Børn, fødte udenfor Ægteskab*, Kristiania 1907, pp. 28—29.
- ¹⁵ Se Kapittel III.
- ¹⁶ Skajaa, Kr., «Antallet av aborter og svangerskapsavbrytelser i Norge», *Innstilling fra Straffelovrådet om adgangen til å avbryte svangerskap*. Avgitt i juni 1956, pp. 70—90.
- ¹⁷ *Ibid*, pp. 112—22, R. Lütcherath Luihn, «Rådgivningsarbeidet for abortspøkende kvinner».
- ¹⁸ *Ibid*, p. 114.
- ¹⁹ *Ibid*, p. 119.
- ²⁰ Upublisert stensil fra Rikstrygdeverket, Oslo 1965. Helsedirektør Karl Evang opplyste i et TV-program, august 1966, at antallet av innvilgede aborter i 1965 var 3455.
- ²¹ Lindahl, J.: *Somatic Complications Following Legal Abortion*. Stockholm 1959, p. 182.
- ²² *Op.cit.* *Innstilling fra Straffelovrådet*, Kr. Skajaa: «Skadelige følger av svangerskapsavbrytelser», pp. 91—98.
- ²³ Skajaa, *op.cit.* p. 26.
- ²⁴ *Ibid*, p. 26.
- ²⁵ Manniche, Erik: «Abortion as Mass Behavior», *Sociologiske Meddelelser*, 10. serie, 1965, pp. 80—85.
- ²⁶ Palme, Jacob: *Fri abort*, Malmö 1964.

- ²⁷ Manniche, Erik: «Project Abort», stensil, København 1963/64.
- ²⁸ Kinsey, A. C.: «Illegal Abortion in the United States», from M. S. Calderone (ed.): *Abortion in the United States*, New York 1958.
- ²⁹ *Statistisk Årbok for Norge, Folkemængdens bevægelse, Oslo helse-
råds beretninger*, m. fl.
- ³⁰ Adopsjonsstatistikk 1963, N.O.S. A-109, p. 4.
- ³¹ *Ibid.*, p. 5.
- ³² Se Kapittel V.
- ³³ *Op.cit.* Adopsjonsstatistikk.
- ³⁴ Se Kapittel III.
- ³⁵ Vincent, Clark, E.: *Unmarried Mothers*, New York 1961, pp. 185—200.

KAPITTEL XII

- ¹ Bernstein, Rose: «Are we still stereotyping the Unwed Mother?» *Social Work*, vol. 5, July 1960, pp. 22—38.
- ² Goldsmith, Jane K. «The Unmarried Mother's Search for Standards», *Social Casework*, Vol. 38, No. 2, Feb. 1957, p. 69. Sitert av Bernstein: *op.cit.*
- ³ Josselyn, Irene, M., «What We Know About the Unmarried Mother», Upublisert artikkel, June 1953. Sitert av Bernstein: *op.cit.*
- ⁴ Young, Leontine: *Out of Wedlock*, New York 1954, p. 22.
- ⁵ Vincent, Clark E.: *Unmarried Mothers*, New York 1961, p. 262.
- ⁶ *Ibid.*, p. 180.
- ⁷ Christensen, Harold T., «Cultural Relativism and Premarital Sex Norms», *American Sociological Review*, XXV, No. 1, Feb. 1960, pp. 31—39.
- ⁸ Goode, William J., «Illegitimacy in the Caribbean Social Structure», *American Sociological Review*, XXV, No. 1, Feb. 1960, pp. 21—30. Goode, William J., «Illegitimacy, Anomie and Cultural Penetration», *American Sociological Review*, XXVI, No. 6, Dec. 1961, pp. 910—925.
- ⁹ Vincent, *op.cit.*
- ¹⁰ Sundt, Eilert: *Om Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1857.
- ¹¹ Sundt, Eilert: *Fortsatte Bidrag angaaende Sædeligheds-Tilstanden i Norge*, Christiania 1864.
- ¹² Rygg, Nicolai: *Om Børn, fødte udenfor Ægteskab*, Kristiania 1907, pp. 22—23.
- ¹³ Dette er blitt hevdet i tre artikler av Astor Reigstad, *Orientering* 1966, Nr. 7, 8 og 9. Påstanden er dog ikke dokumentert og forfatteren utelater f. eks. et vesentlig punkt når han ikke diskuterer

de forskjellige sosiale klassers holdning til abort. Det er rimelig å anta at middelklasse-normene er de mest fordømmende overfor abort, spesielt den illegale, liksom åpenheten omkring emnet, og dermed lettere adgang til «adresser», er større i de lavere sosiale lag.

¹⁴ Lov om enke- og morstrygd av 20. juni 1964.

¹⁵ Det er ennå for tidlig å si noe om hvorvidt den nye Lov om sosial omsorg av 5. juni 1964, kan bøte på disse forhold.

¹⁶ Calverton, V. F., «The Illegitimate Child», in *The New Generation*, New York 1930, pp. 201—206.